

СУКУПНІСТЬ ЗЛОЧИНІВ ПРИ НЕЗАКОННІЙ ПОРУБЦІ ЛІСУ ТА КРАДІЖЦІ ДЕРЕВИНИ

Марець Б.М.,
здобувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та спеціальної техніки,
Львівський державний університет внутрішніх справ
старший оперуповноважений сектору ДСБЕЗ
Яворівський РВ ГУМВС України у Львівській області майор міліції

В статті розглядається актуальна проблема боротьби з незаконним обігом деревини кримінально-правовими заходами. Злочини, пов'язані з обігом нелегальної лісопродукції, кваліфікуються лише як незаконна порубка, хоча порушники часто затримуються не в момент безпосередньої заготівлі деревини, а під час її транспортування або зберігання. Пропонується кваліфікувати незаконні порубки та крадіжки деревини за правилами про сукупність злочинів.

Ключові слова: незаконна порубка, деревина, ліс, крадіжка, сукупність.

Марець Б.М. / СОВОКУПНОСТЬ ПРЕСТУПЛЕНИЙ ПРИ НЕЗАКОННОЙ ВЫРУБКЕ ЛЕСА И КРАЖЕ ДРЕВЕСИНЫ / Львовский государственный университет внутренних дел, Украина

В статье рассматривается актуальная проблема борьбы с незаконным оборотом древесины уголовно-правовыми мерами. Преступления, связанные с оборотом нелегальной лесопродукции, квалифицируются лишь как незаконная порубка, хотя нарушители часто задерживаются не в момент непосредственной заготовки древесины, а при ее транспортировке или хранении. Предлагается квалифицировать незаконные порубки и кражи древесины по правилам о совокупности преступлений.

Ключевые слова: незаконная порубка, древесина, лес, кража, совокупность.

Marecz B.M. / TOTAL CRIME WHILE ILLEGAL LOGGING AND THEFT WOOD / Lviv State University of Internal Affairs, Ukraine

Legal scholars have repeatedly appealed to the problem of separation felling of forests as criminal acts and crimes against property with signs of theft, but the problem of training for multiple offenses in cutting illegal timber and timber theft is less explored.

Generally, crimes related to trafficking in illegal timber, only qualified as illegal felling, although offenders are often delayed in time is not immediate, during its transportation or storage. Expressed the view that crimes relating to the environment are the subject of infringement of natural resources in their natural state, the subject of illegal cutting of forests are trees and shrubs in the forest as part of the environment in its natural state that have no value. From the comments, it follows that the illegal cutting of forests, and the subsequent seizure of the criminal nature of the objects is fully covered by article 246 of the Criminal Code of Ukraine, so needs no additional training.

Illegal logging and theft felled trees encroaching on different objects criminal remedies. In the first case are the target of a relationship with the protection and sustainable use of forest plantations in the second – a relationship of protection of property and other proprietary rights. Ecological composition illegal felling ends at the time of separation from the stump of the trunk, and further offense already has a clear selfish motive. Wrong to mix action with illegal felling of forest appropriation of timber in any of its forms.

Illegal felling and subsequent criminal appropriation of natural objects, which have become the property should qualify under the rules of the set of crimes – illegal cutting of forests and embezzlement. This thesis argues that, firstly, the illegal cutting of forests is a way to make another embezzlement, so here is dictated by the required qualifications need to strengthen the fight against criminal violations of the law of environmental protection.

Key words: illegal felling, wood, timber, theft set.

Особливу роль у боротьбі з незаконним обігом деревини відіграють кримінально-правові заходи. На сьогодні, однією з невирішених проблем кримінально-правового регулювання, на наш погляд, є кваліфікація дій осіб, які вчинили незаконну рубку дерев на землях лісового фонду, і розпорядилися цими деревами на власний розсуд. Правильна кваліфікація злочинів є найскладнішим завданням у застосуванні кримінального закону. Як зазначає О.В. Скворцова, у судовій практиці, діяльності слідчих органів та суду мають місце помилки у кваліфікації діянь, у тому числі – злочинів, пов'язаних з самовільною порубкою лісу та злочинів з ознаками розкрадання. До таких помилок часто призводить неврахування положень лісового законодавства, а також неправильна оцінка окремих обставин чи ознак злочину. Тому кваліфікація суміжних із незаконними рубками злочинів має певні особливості [1].

Окремі аспекти кримінально-правової охорони природних ресурсів (і серед них лісу) розглядалися у працях Ю.С. Богомякова, В.П. Владимірова, С.Б. Гавриша, Є.Н. Жевлакова, О.С. Колбасова, М.Й. Коржанського, Ю.М. Ляпунова, В.К. Матвійчука, П.С. Матишевського, В.О. Навроцького, В.В. Петрова, Л.Ф. Повеліціної, В.Я. Тація, Ю.С. Шемшученка, В.А. Широкова та інших фахівців з кримінального права. Аналіз наукової літератури, що стосується питань незаконного обігу лісу дає підставу стверджувати, що в даний час цій проблематиці приділено недостатньо уваги. Зокрема, малодослідженою залишається проблема кваліфікації за сукупністю злочинів при незаконній порубці лісу та крадіжці деревини.

Метою статті є обґрунтування кваліфікації незаконної порубки та крадіжки деревини за правилами про сукупність злочинів.

Щоб показати точно сутність екологічного злочину та чітко відмежувати його від окремих суміжних злочинів, слід сказати, що суспільна небезпека екологічного злочину полягає в тому, що він завжди завдає шкоду суспільним відносинам з охорони довкілля (його збереження, відновлення та раціонального використання), а зрештою посягає на людину, погіршуючи або знищуючи біологічну основу її існування – природу [1, с. 129]. Деякі ж суміжні склади набувають екологічного значення лише тоді, коли вчинені протиправні дії порушують правила природокористування та завдають шкоду довкіллю [2, с. 101]. Важливо також пам'ятати, що до специфічних ознак екологічних складів, які відрізняють їх від суміжних неекологічних складів, відноситься наявність природного об'єкта, який функціонує в постійному взаємозв'язку з природним середовищем. Інакше кажучи, не кожен злочин, пов'язаний з об'єктами довкілля, можна назвати екологічним. Для визнання злочину таким важливо, щоб об'єкт злочинного посягання в момент скоєння злочинного діяння перебував у системі екологічних зв'язків із довкіллям [3, с. 90].

Вчені-правознавці неодноразово зверталися до проблеми розмежування порубки лісу як кримінально карного діяння та злочинів проти власності з ознаками розкрадання.

У цивільному праві підхід до визначення майна неоднозначний. У більшості випадків майно розглядається в трьох вираженнях:

- 1) це речі або їх сукупність;
- 2) це речі та майнові права;
- 3) це речі, майнові права та обов'язки [4, с. 5–6].

З огляду на те, що поняття «майно» дійсно має різне значення, в науці кримінального права прийнято виділяти три ознаки майна:

- 1) фізична ознака (матеріальність предмета посягання);
- 2) економічна ознака (вираз цінності речі в її вартості);
- 3) юридична ознака (чуже майно).

Фізична ознака майна означає, що предметом розкрадання можуть бути речі, гроші, цінні папери та інші предмети матеріального світу, не позбавлені своєї речової субстанції.

Економічна ознака. У науці кримінального права домінує положення, згідно з яким предметом розкрадання може бути тільки річ, що має певну економічну цінність. Економічним відношенням власності історично притаманні наступні ознаки: матеріальна основа і вартісний характер; їх об'єктом виступають економічні блага [5, с. 126–127]; є результатом людської діяльності і мають фізичну, тілесну основу. Предметом розкрадання може бути тільки річ, що має певну економічну цінність, тобто здатність задовольняти певні потреби людини (споживча вартість), і в якій, в певній мірі, втілено людську працю (мінова вартість). Річ, не здатна задовольняти певні людські потреби, зважаючи на її незатребуваність, не може бути предметом злочинного посягання [6, с. 128; 7, с. 26].

До числа одного з обов'язкових економічних ознак предмета розкрадання можна віднести процес «переходу природних ресурсів в клас предметів матеріального світу», тобто мова йде про те, що для того, щоб природні об'єкти можна було вважати предметом розкрадання, до майна має бути додано людську працю, що виділяє його з природного стану [8]. Предметом розкрадання може виступати лише те майно, у виготовлення, видобуток, вирощування чи інше виробництво якого було вкладено суспільно корисну працю. Саме праця перетворює предмети природи в товар [9, с. 17].

При вирішенні питання про те, чи є предмет злочину природним багатством або майном, застосовуються такі критерії:

- а) до предмета мало бути прикладено конкретно-визначену працю;
- б) за допомогою процесу праці індивідуально-певний предмет мав бути відокремлений від специфічно природної матерії (виділений з природного середовища);
- в) предмети, вироблені людиною на природній основі і зберігають свої системні зв'язки з природним середовищем, повинні бути продуктами незавершеного циклу товарного виробництва (врожай на корені) [10, с. 16–20].

Юридична ознака предмета розкрадання становить майно, яке є чужим для винного, належить на правах власності чи законному володінні іншій особі і не виступає предметом злочинів, відповідальність за які передбачена іншими статтями КК України. Інакше кажучи, юридична ознака предмета розкрадання припускає знаходження майна в чийсь власності, чи іншому правомірному володінні, і відсутність у винного права власності на дане майно.

Основна відмінність розкрадання і привласнення знайденого майна полягає в тому, що при розкраданні винний своїми активними діями вилучає викрадене майно з фондів власника і звертає його в своє незаконне володіння, користування або розпорядження, а при присвоєнні знайденого майна особа витягує незаконну наживу (вигоду) за рахунок майна, яке в момент його присвоєння не знаходиться в чьому-небудь володінні, вже вийшло з нього незалежно від волі і дій винного [8, с. 90; 11, с. 63].

Предметом розкрадання не може бути знайдене, кинуте майно, майно, що випадково, опинилося у особи; привласнення залишених речей повинне утворювати розкрадання чужого майна [12].

Обов'язковий елемент крадіжки – вилучення майна із законного володіння його юридичного власника. Частина 1 ст. 148 Господарського кодексу України (далі – ГК України) визначає, що відповідно до Конституції України земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, що знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України. Правовий режим використання лісів встановлюється законами (ч. 4 ст. 148 ГК України) [13, с. 62].

Таким чином, вважаємо, що лісодережина набуває статусу майна не з моменту секвестрування лісгосподарським підприємством, а з моменту відділення дерева від кореня, злочин проти власності буде вважатись закінченим з моменту вжиття заходів по заволодінню такою лісодеревиною.

При самовільній рубці дерева та чагарники вилучаються з природного середовища свого зростання, а не зі сфери власності. З цих причин у кримінально-правовому розумінні вкрасти ліс на корені неможливо. Тому неправильно буде змішувати дії з незаконної порубки лісу із привласненням лісопродукції у будь-якій з її форм. Це підтверджується судовими роз'ясненнями, зокрема, у п. 9 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 17 від 10 грудня 2004 року наголошено, що «заволодіння деревами, зрубаними та підготовленими до складування або вивезення, залежно від обставин справи слід кваліфікувати за відповідними частинами ст. 185 КК або іншими статтями, якими передбачено відповідальність за вчинення злочинів проти власності» [14].

Порівнюючи чинне законодавство з положеннями Кримінального кодексу України 1960 року, Сасов О.В. звертає увагу на те, що в останньому мало місце суттєве протиріччя: якщо ст. 89 (з розділу проти державної і колективної власності) визначала лісові масиви майном, то стаття 160 (з розділу «Господарські злочини») фактично трактувала ліс лише як природний ресурс. Ця обставина спричиняла консервацію недостатнього рівня ефективності правоохоронної діяльності. У цьому зв'язку передбачена Лісовим кодексом (ст. ст. 99, 100) повна компенсація завданих лісу збитків, не могла бути послідовно реалізованою. Ліквідація цього протиріччя в новому Кримінальному кодексі України здійснена за рахунок ще більшого нівелювання майнової характеристики лісу і наповнення його статусу як природного ресурсу (ст. ст. 239, 245, 246). Науковець констатує відсутність необхідних позитивних змін стосовно існуючої лісоохоронної концепції. Відтак, врахування тих трансформацій, які тривають, зокрема, в системі форм власності, залишається актуальним [15].

Слід відмітити, що хоча кримінальний закон і розділяє об'єкти злочинів проти власності та проти довкілля, абсолютна більшість останніх вчинюється з метою отримання матеріальної вигоди. По суті, екологічний склад незаконної порубки закінчується в момент відокремлення стовбура від пня, а надалі злочин вже має чіткий корисливий мотив. Як правило, злочини, пов'язані з обігом нелегальної лісопродукції, кваліфікуються лише як незаконна порубка, хоча порушники часто затримуються не в момент безпосередньої заготівлі деревини, а під час її транспортування або зберігання. Завдання правоохоронних органів у цих ситуаціях – встановити походження вже зрубаного деревини та водночас довести вину причетних до цього осіб.

Відстоюємо точку зору, за якою незаконну порубку та наступне злочинне заволодіння об'єктами природи, які стали майном, слід кваліфікувати за правилами про сукупність злочинів – незаконної порубки лісу та розкрадання майна. Ця теза аргументується тим, що незаконна порубка лісу є способом здійснення наступного розкрадання май-

на, тож тут необхідна кваліфікація диктується необхідністю посилення боротьби зі злочинними порушеннями законодавства у галузі охорони природи. Слід зазначити, що така точка зору відстоювалась вченими радянського періоду, зокрема Х. Шварцом, Ю. Тютєкіним, Ю. Шемшученко, В. Мунтяном та Б. Розовським [16, с. 68; 17, с. 232-233].

Не лише сучасне, а й радянське право розглядало ліс винятково як природний ресурс. Він не визнається майном, товаром і предметом обороту, а, отже, не є об'єктом цивільного права. Майнові відносини починаються тільки після рубки дерев і перетворення «лісу» у «деревину».

Разом з тим, визначена нами позиція не позбавлена критики. Так, С.Б. Гавриш зазначає, що незаконна порубка не може розглядатись як спосіб розкрадання. Це є самостійний злочин, причому кожен з цих злочинів має свій предмет посягання, який і обумовлює спосіб скоєння злочину [18, с. 92]. З цим не погодитись не можна, тим не менше, висловлене не свідчить про те, що незаконна порубка, проведена для подальшого заволодіння зрубаною деревиною, має охоплюватись складом злочину про незаконну порубку лісу.

Скворцова О.В. зазначає, що у злочинах проти власності як предмет посягання розглядається певне майно, що є товаром і має вартість та її грошове вираження – ціну. З огляду на те, що в злочинах у галузі охорони довкілля предметом посягання виступають природні ресурси в природному стані, предметом незаконної порубки лісу є дерева і чагарники в лісі як елемент довкілля в природному стані, що не мають вартості. Із висловленого слідує, що незаконна порубка лісу та наступне злочинне заволодіння об'єктами природи повністю охоплюються ознаками ст. 246 КК України, тож потреби в додатковій кваліфікації немає. Більше того, автор продовжує, що від незаконної порубки лісу слід відрізнити розкрадання вже зрубаної деревини, коли намір винного спрямовано не на порубку лісу, а на привласнення вже зрубаних дерев і чагарників. Тут мовиться не про ліс як об'єкт природи, а про товарну продукцію – деревину, вилучену з довкілля шляхом докладання праці. Причому особа усвідомлює, що такі предмети вже «вибули» з довкілля за допомогою докладання до них праці, а також мають певну вартість і є майном [1].

На думку окремих фахівців, дерева, які ростуть, на корені не можуть бути предметом розкрадання, оскільки в них не вкладено людську працю, що визначає їх економічну вартість [19].

Питання виникає тільки в тому випадку, коли ліс особа незаконно рубає з корисливим мотивом. Після закінчення рубки (відокремлення дерева від кореня) шляхом докладання праці, незаконно зрубана деревина автоматично набуває статусу майна, має вартість і є майном, яким винний

прагне заволодіти і спрямувати на свою користь. Таким чином наведені аргументи вважаємо недостатніми і непекорливими. Автори не враховують, що винний викрадає дерева вже після того, як спиляє чи зрубає їх, тобто після вчинення злочину, який зазіхав на екологічні відносини.

На підтвердження своєї позиції про охоплення рубки заволодінням ст. 246 КК України посиляється на теорію кримінального права [1, с. 130], у якій панує погляд, з яким не можна не погодитись: викрадення заготовленого лісу, на порубку якого витрачено суспільно-корисну працю, є розкраданням майна [20, с. 53-55; 21, с. 5; 22, с. 84].

Ми вважаємо, що таке посилення якраз підтверджує протилежну, визначену нами точку зору про кваліфікацію за сукупністю, а не лише за незаконну порубку дерев. Коли особа незаконно рубає ліс, вона також витрачає працю, викрасти незрубане дерево іншим способом, ніж як без докладання людської праці не представляється можливим. Винна особа викладає дерева вже після того, як їх спиляє, тобто після вчинення злочину, що посягає на екологічні відносини.

В більшості випадків незаконні рубки, віднесені по об'єкту посягання до екологічних злочинів, вчинюються громадянами з корисливих мотивів з метою заволодіння деревиною та подальшого її використання. При цьому закінченим злочин визнається з моменту повного відділення дерева, чагарнику від кореня, якщо ці діяння призвели до значної шкоди. Відповідно після відділення дерева від кореня і закінчення складу екологічного злочину як такого починаються наступні дії, спрямовані на привласнення, і виражаються у заготовлі, навантаженні, вивезенні та реалізації деревини.

Не можна не враховувати, що незаконна рубка і крадіжка зрубаних дерев зазіхають на різні об'єкти кримінально-правового захисту. У першому випадку об'єктом злочину виступають відносини з охорони і раціонального використання лісових насаджень, у другому – відносини з охорони власності та інших майнових прав. До того ж незаконна рубка дерев може відбуватись не тільки з корисливих мотивів, а й, наприклад, на ґрунті помсти, неприязних відносин до лісного, з хуліганських спонукань тощо, без наміру на розкрадання дерев.

Вважаємо, що п. 9 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 17 від 10 грудня 2004 року, у якому визначено: «заволодіння деревами, зрубаними та підготовленими до складування або вивезення, залежно від обставин справи слід кваліфікувати за відповідними частинами ст. 185 КК або іншими статтями, якими передбачено відповідальність за вчинення злочинів проти власності», не містить заборони на можливу кваліфікацію дій особи, яка зрубала і викрала одні й ті ж дерева, по сукупності незаконної порубки та крадіжки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Скворцова О. В. Розмежування незаконної порубки лісу із суміжними складами злочинів / О. В. Скворцова // Учение записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – Серия «Юридические науки». – Том 20 (59). – 2007. – № 2. – С. 129-135.
2. Романова Н. Л. Понятие и система экологических преступлений : дис. ... канд. юрид. наук / Н. Л. Романова. – Иркутск, 2001. – 219 с.
3. Петров В. В. Экологическое преступления: понятие и составы / В. В. Петров // Государство и право. – 1993. – № 8. – С. 88-99.
4. Зинченко С. Правовой статус имущества как объекта гражданских прав / С. Зинченко, В. Лапач // Хозяйство и право. Приложение. – 2000. – № 8. – С. 37-39.
5. Плохова В. И. Ненасильственные преступления против собственности : криминологическая и правовая обоснованность / В. И. Плохова. – СПб., 2003. – 320 с.
6. Новое уголовное право России. Особенная часть : учеб. пособ. – М., 1996. – 240 с.
7. Семенов В. М. Чужое имущество как предмет кражи / В. М. Семенов // Юрист. – 2005. – № 5. – С. 24-25.
8. Владимиров В. А. Социалистическая собственность под охраной закона / В. А. Владимиров, Ю. И. Ляпунов. – М., 1979. – 278 с.
9. Устинов В. С. Признаки хищения и их оценка аппаратами БХС / В. С. Устинов. – Горький, 1979. – 215 с.
10. Владимиров В. А. Ответственность за корыстные посяательства на социалистическую собственность / В. А. Владимиров, Ю. И. Ляпунов. – М., 1986. – 200 с.
11. Шульга А. В. Объект и предмет преступлений против собственности в условиях рыночных отношений и информационного общества / А. В. Шульга. – М., 2007. – 154 с.
12. Хиллота В. В. Квалификация преступлений против собственности / В. В. Хиллота. – Гродно, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ebooks.grsu.by/prestyp_protiv_sobstv/index.htm
13. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
14. Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля : Постанова Пленуму Верховного суду України від 10 грудня 2004 року № 17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0017700-04>

15. Сасов О. В. Кримінально-правова охорона лісу : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. юрид. наук за спец. : 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія ; кримінально-виконавче право». – Київ, 2002. – 18 с.
16. Шварц Х. Ответственность за незаконную порубку леса усилить / Х. Шварц, Ю. Тютюкин // Радянське право. – 1966. – № 12. – С. 65-68.
17. Шемшученко Ю. С. Юридическая ответственность в области охраны окружающей среды / Ю. С. Шемшученко, В. Л. Мунтян, Б. Г. Розовский. – К. : Наукова думка, 1978. – 280 с.
18. Гавриш С. Б. Уголовная ответственность за незаконную порубку леса : дис. ...канд. юрид. наук / С. Б. Гавриш. – Х., 1980. – 216 с.
19. Прохоров Л. А. Уголовное право: [учебник] / Л. А. Прохоров, М. Л. Прохорова. – М. : Юристъ, 1999. – 208 с.
20. Кригер Г. А. Квалификация хищений социалистического имущества / Г. А. Кригер. – Изд. 2-е. – М. : Юридическая литература, 1979. – 584 с.
21. Крассов О. Ответственность за незаконную порубку и повреждение деревьев и кустарников / О. Крассов // Советская юстиция. – 1989. – № 2. – С. 8-10.
22. Мельник П. Кримінально-правова відповідальність за незаконну порубку лісу : окремі питання / П. Мельник // Право України. – 2001. – № 6. – С. 84-87.

УДК 340.0 (477) : 343.82

ФУНКЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПОКАРАННЯ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Осауленко А.О.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії держави та права
Національна академія внутрішніх справ

У статті досліджено функції кримінального покарання з позиції загальної теорії держави та права, сформульоване власне бачення відповідної категорії як складової частини загально-соціальних та спеціально-юридичних функцій права. Проведено порівняння функцій покарання з функціями юридичної відповідальності та метою покарання.

Ключові слова: функції права, покарання, функції кримінального покарання, функції юридичної відповідальності, мета покарання, охоронна функція, каральна функція, виховна функція, превентивна функція.

Осауленко А.А. / ФУНКЦИИ УГОЛОВНОГО НАКАЗАНИЯ: ОБЩЕТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ / Национальная академия внутренних дел, Украина

В статье исследованы функции уголовного наказания с позиции общей теории государства и права, сформулировано собственное видение соответствующей категории как составной части общесоциальных и специально-юридических функций права. Совершено сравнение функций наказания с функциями юридической ответственности и целью наказания.

Ключевые слова: функции права, наказание, функции уголовного наказания, функции юридической ответственности, цель наказания, охранная функция, карательная функция, воспитательная функция, превентивная функция.

Osaulenko A.A. / FUNCTIONS OF CRIMINAL JUDGMENT: GENERAL THEORETICAL ASPECTS / National academy for internal affairs, Ukraine

This article investigates the functions of criminal judgment in terms of the general theory of state and law, reflects author's own vision of the appropriate category as a part of the general and social, special and legal functions of law. It is conducted a comparison of the functions of judgment and legal responsibility and the judgment goal. The analysis of receptors of legal judgment functions in close correlation with the effects of such influence is made as the judgment function leads to a specific changes-results affecting on specific object. Protective, punitive, educational and preventive functions of criminal judgment are characterized. Protective function of criminal judgment is considered as a means of self-protection of society, which is expressed primarily in the implementation of the legal measures complex directed to the protection of society against new criminal offenses by prisoners. Punitive function of the criminal judgment is expressed in restricting the rights and freedoms of prisoners and means the impact on the minds of citizens in general and prisoners in particular. The author points out an effective social and educational work in conjunction with other means of emendation and re-socialization form the basis for educational function of judgment. Attention is focused on the fact that one of the purposes of criminal judgment is to prevent new crimes as by convicts and others (warning function of criminal judgment).

Key words: functions of law, judgment, functions of criminal judgment, functions of legal responsibility, the judgment goal, protective function, punitive function, educational function, preventive function.

Реалізація принципів кримінально-виконавчого законодавства, забезпечення ефективності процесу виправлення і ресоціалізації засуджених за допомогою закріплених в законодавстві засобів у значній мірі сприятиме забезпеченню здійснення в повному обсязі функцій кримінального покарання, які на сучасному етапі розвитку національної юридичної науки досліджені поки що недостатньо. Одночасно доцільно зазначити, що ті автори, які досліджували проблеми функцій покарання, здійснювали їх аналіз, як правило, з точки зору галузевих юридичних наук.

Метою статті є дослідження функцій кримінальних покарань з позиції, насамперед, загальної теорії держави та права.

Необхідно зазначити, що покарання як соціально-правовий інститут виконує певні функції, обумовлені притаманними йому властивостями [1, с. 12-13]. Актуальність статті полягає у тому, що без загальнотеоретичної розробки проблем функцій покарання важко зрозуміти механізм

впливу конкретного покарання на негативні соціальні процеси і явища, які протікають в громадянському суспільстві, його вплив на окремі категорії громадян, формування їх правових уявлень, визначити основні і найбільш ефективні методи впливу конкретного покарання на правовмірну поведінку суб'єктів права. Іншими словами, не можна в повній мірі зрозуміти взаємозв'язок таких явищ, як покарання – засуджений – громадянське суспільство. В сучасний період в більшості досліджень з кримінального, кримінально-виконавчого права, психології і педагогіки вивчаються тільки два ланцюги вищезазваної системи: покарання – засуджений. Об'єднання в єдину систему дослідження всіх трьох ланок цього ланцюга, врахування сукупності факторів опосередкованого впливу покарання на суспільство дозволить як громадянському суспільству, так і державі більш цілеспрямовано направляти розвиток кримінальної, кримінально-виконавчої та пенітенціарної політики, вдосконалювати галузі законодавства, які регу-